

γνωστών ήχο, Φοινικίς όπου ο Lucrèce φαίνεται να εμπνέει το Villiers de l' Isle Adam, όπου ο Γκαίτε φαίνεται πως άντزمώνει τον Όρφέα· οι Έκατό φωνές, ύμνοι και κατάρες, τα Μεγάλα δράματα όπου ο Walf Whitmens δχνείζεται τους ρυθμούς του Longfellow, και απ' αυτά το τελευταίο σε λεύτερους στίχους μοιάζει σά να μξς ζαναφέρνει κάποιο άρχαιο χορικό του Αίσχύλου.

Βέβαια, διακρίνει κανείς στον Παλαμά, πάντοτε πολλές ξένες επίδρασεις και κάποτε λίγο διαφορετικές, μά ή ψυχόρμητη προσωπικότητα του ποιητή γίνεται μέσα σ' αυτές κυβερνήτρα και γγίζει κάθε χαρδή που άχολογάει τους παλμούς της Φυλής· κ' έτσι λείπει κάθε άκονία και ξερή στιχοπλοκία, φρεβρός κίντυνος, όπου πέρτει πάντα ο καθαρός δελλεταντισμός.

*

Άφου μελέτησε, σύγκρισε με τα παλιά τραγούδια της φυλής, τις πραγματικότητες της καθημερινής ζωής, άφου άνάδειξε στη σκέψη του τα πιο δύσκολα προβλήματα της ψυχολογίας, για να τα ξεδιαλύση σε κάρφο καλλιτεχνικό, άφου ζαγνάντεψε την παράδοση και την κοινή γλώσσα, με το προαίστημα εκεί ν' άπαντήσει αυτό που όργανώνει την ένότητα στο καλλιτεχνικό ύφος, άφου συμβουλευτήκε με θρησκευτική εύλάβεια, με τον τρόπο ενός Shelley, και τα μάτια μέσ' στα μάτια, τον παλιό Κρητικό ποιητή της Έρωφίλης, τον άξιοσέβαστο Χορτάση, τον άληθινό πατέρα της Νεοελληνικής δραματικής Τέχνης, έπειτα ο Παλαμάς δημιούργησε το δράμα του, την Τρισεύγενη. Μόλις τυπώθηκε και βγήκε, πολλοί ρωτούσαν, άν ή Τρισεύγενη εΐταν δράμα άληθινό, ή ένα ποίημα δραματικό για διάβασμα.

Πραγματικά φαίνεται, πως οι συμβολικές και φιλοσοφικές θεωρίες του συγγραφέα έπηρεάζουν κάπως τη δράση.

Η Τρισεύγενη είναι ένα έργο καθαρής πραγματικότητας, μά είναι μαζί κ' ένα έργο φανταστικό, άνειρώδικο, και λέρτερης όμορφιάς, τόσο άποκλειστικά ίσως νοερό για να μη μπορεί να φηχριστήσαι παρά μια έκλεκτη μερίδα. Η γλώσσα έχει τις άξιόλογες μουσικές γοητείες ενός D'Annunzio και ενός Maeterlinch. Τα πρόσωπα όμως, διαφορετικά από τους ήρωες τους παρμένους από τη Μυθολογία, δέν παραπατούνε ποτές, ποτέ δέν άφίνουν

τη γίς όπου ή καθημερινή συνηθισμένη και άπλή ζωή τους κρατάει. Κι αυτό είναι κάποιο ελάττωμα στην άρμονία που πρέπει να βρίσκονται πρόσωπα και λόγια. Αυτοί οι ταπεινοί και φτωχοί έχουν μια ύπαρξη πολύ νοερή, τουλάχιστο από σκηνηκή έποψη, και γι' αυτό μπορεί κανείς να πει πως ο Παλαμάς, που δέν έχει τίποτα απ' τη δόξα του να χάσει, τράβηξε ίσως πέρα απ' το σκοπό του, πέρα απ' τα θεατρικά σύνορα. Άπό την άπλή του όμως φιλολογική άποψη, ή Τρισεύγενη είναι ένα φανταχτερό λουλούδι, που βλάστησε στον παιγνιδιάρη ήλιο ενός Έλληνικού νησιού, είναι καθόλες τις άποφες ζξια ένός άληθινού παιδιού της Ελλάδας.

*

Η ίδιουσυγρασία του ποιητή, ή εξαιρετικά φιλοσοφική, τον προδιάθεσε στο ζωγράφισμα των χαρακτήρων.

Ο Θάνατος του Παλληκαριού, μοναδικό δοκίμιο, είναι ένα δείγμα ξεχωριστό. Ο ποιητής έδω έκφράζει την άπελπισία ενός νιού που προτιμάει να πεθάνει παρά να χάσει για πάντα την όμορφιά του. Κι αυτό είναι μαγευτικά Ρωμαίικο.

Η γλώσσα του πάνου απ' όλα, είναι ζξια θαυμασμού. Κ' έπειτα ο Παλαμάς δέ θέλει πια για κάθε λογοτεχνική άνάγκη άλλο γλωσσικό όργανο παρά το ίδίωμα του λαού. Ο σκορπισμένος θησαυρός από φιλοσοφικά και κριτικά δοκίμια του στην Τέχνη και στη Γλώσσα, τώρα τελευταία συμμαζεύτηκε στα Γράμματα. Η φλόγα που ζεπνδάει από την προικισμένη σκέψη του, έρχεται για να μξς φωτίσει καθαρά και να μξς δείξει φανερές όλες τις άλήθειες, τις τωρινές και τις αύριανές· εκεί μπορεί κανείς σύγκρισε να άνσούρει πολύτιμες λεπτομέρειες για τη σύγχρονη ιστορία της Δημοτικής.

Έξόν από το τάλαντό του και από την παγκόσμιο φιλολογική μόρφωση, ο Παλαμάς είναι ένας «χαρακτήρας». Μπορεί κανείς χωρίς να παραδέχεται όλες του τις προτίμησεις, να μη έμποδιστεί να θαμάσει τη σταθερότητα στις πεποιθήσεις του και το μεγαλείο του το διανοητικό. Το όνομά του άξίζει, ξεπερνώντας τα Έλληνικά σύνορα, να λάμψει στην Ευρώπη.

PHILEAS LEBESGUE

Έλληνα του φαίνεται ή έπίσημη γλώσσα όχι μοναχα ασεβαστή, και σά να πούμε, έκλαμπρη¹⁴⁾ (Χατζιδ. δ. 22), αίσθημα που μαλιστα το προξενεί ή εκκλησιαστικά παράδοση¹⁵⁾, παρά συγκριτικά με τις ντοπιολαλιές του φαίνεται και σαν άρχοντικά και ως ή μόνη ζξια άθρώπου μορφωμένου¹⁶⁾. Κόπους και κόπους στοιχίζει το ναν τη μάθει κανείς σωστά, και λοιπόν δέ θέλει τέτιο θησαυρό μοναχά με το κοντύλι να σου τότε βγάξει στο φως. Έτσι ο μορφωμένος Έλληνας τη λαϊκή λαλιά τη λογαριάζει πρόστυχη, χοντρή, χυδαία.

Οί κάθε λογής ζημιές που έπαθε ως τώρα ο Έλληνικός πολιτισμός με το σημερινό γλωσσικό του σύστημα και που θα πάθει έκονα ά γλήγορα δέ βρεθεί γιατριά, είναι κατά βαθος ξηγημένες μέσα στο Κρούμπαχου το βιβλίο. Έδω κι' εκεί ίσως ο

14) Έπιασε πως του φαίνεται σαν όχι έθνικά του, άρα πρόστυχη.

15) Έπιασε πως ο Ρωμικός περιφρονεί τα εκκλησιαστικά του.

16) Άρχοντικά και μόνη ζξια άθρώπων μορφωμένων του Έλληνα του φαίνεται ή γαλλική, ή και κάθε ξένη γλώσσα.

Κρούμπαχος τα πάρα βλέπει σκοτεινά¹⁷⁾, κι' από ζήλο προς την ιδέα κάπου καταδικάζει παρα πολύ βαριά τους Έλληνες· μά ως προς την ουσία έχει δικιο. Το χεροπισαστό ζξιαφρα είναι πως, έπειδής είναι τόσο δύσκολος ο ξεσκολιασμός της γραφτής μάλιστα με τέτια δύσκολη όρθογραφία (όπως μαθαίνει διάβασμα και γράψιμο πρέπει ένα σωρό πράματα να φορτώσει το νου του που μοναχά στη γραφή ύπάρχουν και που σήμερα της λαλιάς της είναι περιττά, καθώς την ψιλή και δασεία, πους τρεις τόνους, τις χρονικές των φωνηέντων διαφορές, τους διρτόγγους, τα διπλά σύφωνα, κτλ. Πουθενά δέν είναι τόσο συγκινητικά των Έλλήνων ή λατρεία προς το έργο των προγόνων τους όσο σ' άφτη την άρτάπαρνη έπιμονή σε γραφικές συνήθειες που έδω και 1500 χρόνια κατάντησαν ζξιοπες), χεροπισαστό είναι, λέω, πως έτσι άλλοι σπουδαίοι διδαχτικοί κλάδοι περιορίζονται σημαντικά, και πως ή καθαρίβουσα φταίει — άν και ίσως όχι μόνη — που ή Έλληνική λογοτεχνία δέν έχει ως τώρα μήτε ένα να δείξει καλλιτε-

17) Ίσως όχι όσο είναι σκοτεινά.

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα Δρ. 10. — Για το Έξωτερικό
Φρ. 7ρ. 10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στα κιάσκια της Πλατείας Συντάγματος, Όμόνοιας, Ύπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχιόδρομου, (Όφθαλμιατρείο), Βουλής, Σταθμού ύπόγειου Σιδηρόδρομου (Όμόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Έξάρχεια, στα βιβλιοπωλεία « Έστίας » Γ. Κολάρου και Σακέτου [όδου Σταδίου, άντικρύ στη Βουλή]. Στο Βόλο βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.

Η συντρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ενός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΤΡΑΜΑΤΑ

Ο ΦΑΡΔΟΥΛΗΣ

κοροΐδενε τους εργάτες· το έλεε ο εργοστασιάρχης Βασιλειάδης στο δικαστήριο· και τους κοροΐδενε Μιστριωτικώτατα, μιλώντας τους την καθαρεύουσα, μά γλώσσα δηλ. που δέν τη νιώθανε και γι' αυτό τονέ θαμάζανε και τον άκολουθούσανε. Τους ξεσήκωνε τα μυαλά τους πρώτα με λέξες φουσκωμένες, βαριές, μπουμπουνιστές, τους μεθούσε, τους ξεγελούσε και ύστερα με λόγια άπλά τους φώναζε ο μ π ρ ο δ ο ς ! και τον άκολουθούσανε στις δημοκοπικές του έκστρατείες.

Νά το μυστικό του Φαρδούλη και να το μυστικό που κρατάει την καθαρεύουσα στη ζωή πεθαίνοντας ή καθαρεύουσα, θά πεθάνει κ' ή Δημοκοπία, θά βουβαθούν όλοι οί Φαρδούληδες, θά πάψουνε να παίρνουνε χιλμόδραγμα δραματικά βραβεία όλ' οί Άμπελάδες, θά

χνικά ξετελειωμένο έργο.¹⁸⁾

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

18) Η καθαρίβουσα φταίει και τίποτα άλλο, γιατί μόλις μξς κόλλησε ή άστική και καθαρίβουσα πετριά, ζμέσως έπαψε ο Έλληνας να παρχει. Έπειτα, όσες φορές θέλησε ο Ρωμικός να γράψει τη δημοτική του, κάτι έβγαλε, καθώς Έρωτόκριτο, Διμοτικά Τσαγούδια, Σολωμό, Βαλαωρίτη, Παλαμά, Φυλλάδες του Γεροδήμου κτλ. Όσα βγει του Παλαμά ο Δωδεκάλογος του Γούστου (άν όλα του τα μέρη είναι ίσα προς όσα φάνηκαν ή ποίησή μας θ' ίνεθεί σε ύφος ζηλεπτό. Ναι, φταίει ή καθαρίβουσα κι' οί άσκαλοι (όχι οί Lehrer, όπως κουτοπόνηρα τους μεταφράζει ο Χαντζιδάκης, παρά οί maitres d' école του Musset!).

σταματήσουν να γεννοβολάνε «Μυστικά της ζωής» και της πενταρολογίας δι' οι Κουρούπηδες, δά χάσουν τη ρητορική τους δεινότητα δι' οι Γιολντάσηδες κ' οι Γιάνναροι, και δά πάει κάθε κατεργάρης στον μπάγγο του. Τέιο πράμα δέ συμφέρει, βλάπτουνται τόσα και τόσα προσωπικά συμφέροντα, χάνεται τόσος και τόσος μπαγαποντικόσμος, και γι' αυτό το πολεμείται με λύσσα και με κάθε είδος αιτιο δπλο ο αγώνας της Δημοτικής γλώσσας.

Ένας εργάτης στο δικαστήριο κατάθεσε πώς ο Φαρδούλης είχε πάντα μαζί του ανθρώπους της τελευταίας ύποσταθμης. Κι όταν κάποιος συνήγορος τον ερώτησε αν ξέρει τί δά πεί «άνθρωπος της τελευταίας ύποσταθμης», ο εργάτης δέ δυσκολεύτηκε καθόλου νάπαντήσει:

— Πώς δέν ξέρω; Νά, δά πεί άνθρωπος πού δέν έχει δουλιά!

Απ' αυτό καταλαβαίνεται πόσο νιώθανε οι εργάτες τις παπαρδέλες του Φαρδούλη κι όμως τον ακολουθούσαν με κλεισμένα μάτια. Αυτό καταφέρει η δημοκρατία, με το δυνατό της το σύμμαχο, την καθαρεύουσα: να κουτιάνει και να σκλαβώνει.

ΔΕΝ ΕΞΕΡΟΥΜΕ

Τί άλλα καλά μας έφερε ο Δήμαρχός μας από την Εύρωπη, μας έφερε όμως ένα πολύ μεγάλο καλό, την Αλήθεια, και μας το χάρισε την πρώτη πρώτη στιγμή που πάτησε το χώμα της Αθήνας. Εύχαριστώντας τους φίλους του για την εγκάρδια υποδοχή που του κάμανε, είπε ανάμεσα σ' άλλα κι αυτά:

«Δέν είναι η παρούσα στιγμή κατάλληλος να εκθέσω προς ύμεις τινάς εκ της Εύρωπης εντυπώσεων μου, αρκούμαι δέ μόνον να καταστήσω γνωστόν μετά λύπης μου εις ύμεις και δι' ύμων εις όλον τον ελληνικόν λαόν ότι πανταχού αι συμπάθειαι προς την Ελλάδα και εν γενεί προς τον Ελληνισμόν εξέλιπον τελείως δυστυχώς, η μόνη δέ σωτηρία έγκειται εις ύμεις τους Έλληνες ένν δι' ύμων αυτών έπανακτίσωμεν ό,τι άπολείσμεν.

Όλοι άπορούν και εξίστανται πώς συμβαίνει ώστε ένν οι Έλληνες ως λαός ύπερχει δυνάμεις όλων των λαών του κόσμου, ως Κράτος να καταντήση—λυπούμαι να το είπω αλλά θα το είπω—να καταντήση. λέγω, το εξουθενώμα των ίδων. Διά τοϋτο είναι ανάγκη συντόνου έργασίας, ανάγκη να είμεθα του λοιπού επί ποδός, ένν θέλωμεν να ζήσωμεν ως Κράτος».

Μεγάλη αλήθεια που ένν μοναχά της λείπει, η

IVAN TOURGUÉNEFF

ΑΝΤΖΑΡ

Στο μικρό αφεντικό σπίτι του χωριού Σάσσοβο, μέσα σε μιá νιοσπριμένη κάμαρα, ένας νέος είτανε καθισμένος μπροστά σ' ένα παλιό τραπέζι κ' έψαχνε λογαριασμούς στα κατάστιχα. Φόραε πανωφόρι ταξιδιωτικό. Δυό κεριά καίγανε μπροστά του βλαμένα σε κεροστάσια. Σε μιá γωνιά κείτοταν ένα μπαούλο άνοιχτό, και στην άλλη ένας δούλος έσταινε ένα κρεβάτι σιδερένιο. Ντυμένος με τον καινούργιο του άρμακ (*) και τή μέση σφιγμένη με μιá κόκκινη ζώνη, ένας χωριανός με μακρυά γενειάδα κ' έξυπνη όψη στεκότανε στην πόρτα της μπασιάς. Είτανε ο σταρόστας** του χωριού. Κοίταζε με μεγάλη προσοχή τον καθισμένο νιο. Σιμά στο παραθύρι φαινόταν ένα παλιό μικρό πιάνο κοντά σ' ένν κωμο

(*) Φόρεμα καλοκαιρινό.

(**) Είδος δημαρχικού παρέδρου.

αληθινή γλώσσα, η γλώσσα η Μερκουρική. Γιατί ο Δήμαρχός μας μιλάει στρωτή δημοτική γλώσσα όταν κουβεντιάζει με φίλους του, και παρασέρνεται στο δασκαλισμό καμιά φορά, όχι πάντοτε, δτα θέλει να μιλήσει, νάν το πούμε έτσι, επίσημα. Πόσο βαθύτερη εντύπωση θα κάνανε τα λόγια του αν τάλεγε ο Μερκούρης!

ΚΕΙΝΟ

πού θαμάζει του Παλαμά ο κ. Lebesgue, το χαρακτήρα, μας έκαμε βαθιά εντύπωση: όχι γιατί άναγνωρίζεται ο Παλαμάς ως έχοντας χαρακτήρα—αυτό κανείς δέν το άρνήθηκε ούτε ποτέ θάν τάρνηθει στον ύπεροχο άνθρωπο και ποιητή—αλλά γιατί ο Γάλλος κριτικός με τη λεπτή του ψυχολογική παρατήρηση έρχεται να μας διδάξει μιό μεγάλη αλήθεια, πώς δηλ. για να πιτύχει ο αγώνας της Δημοτικής χρειάζονται πρώτα άνθρωποι με χαρακτήρα κ' ύστερα μεγάλοι λογιγράφοι και ποιητές.

Και χρειάζεται σ' αληθινά χαρακτήρας για να μόν τσακίσεις και τα λασπώσεις σε τέτιον αγώνα που πολεμάς να ζυπήσεις άλάκαιρο ύπνωτισμένο έθνος, που οι αντίπαλοι σου μεταχειρίζονται όλα τα δολερά και φαρμακερά όπλα, και που καμιά φορά κι από δικούς σου δέχεται κατακέφαλα με τους κουβάδες την άπογοήτεψη.

Ο Παλαμάς σ' αυτό το ζήτημα είναι ζωντανό παράδειγμα για όλους τους νέους και για μερικους παλιούς ακόμα.

ΕΝΑ

άρθρακι δίχως σκόλια—και τί του χρειάζονται;—από την «Ακρόπολη» του περασμένου Σαββάτου (σελ. 1 στήλη 1).

«Συναδέλφους τις χθές διεκτραγωδούσε το πάθημα ένός άξιωματικού χωροφυλάκος, όστις θέλων να γράψη εις την καθαρεύουσαν, έγραψε μεταξύ άλλων ότι η άπέναντι των πολιτών εύγένεια διά τους χωροφυλάκας είναι η προβοσκίς της όποιας πρέπει να κάμουν χρήςιν.

«Θύμα ο ταλαίπωρος της άχωνεύτου καθαρεύουσης.

«Χθές πάλιν εις την δίκην του Φαρδούλη ο εργοστασιάρχης κ. Βασιλειάδης παρεπονείτο, ότι οι εργάται γινόμενοι θύματα της καθαρεύουσης, την δ-

ποικν ο ύποκινητής των μεταχειρίζεται, ύβρίζουν τους εργοστασιάρχας, χωρίς να έννοούν ότι ύβρίζουν.

«Αλλά βάλτε τον ίδιον κ. Βασιλειάδην να μη γράψη στην καθκρεύουσιν. Προτιμά να τον σφάζετε, διότι θα νομίση ότι προστυχαίνει, εάν δέν μεταχειρισθ κανένα μέσον άρίστον, έτω και αν δέν τον έμαθε συντακτικώς, άρκει ότι και αυτός είναι με τα ψηλά κολλάρα, τα γάντια, τα επισκεπτήρια και τα άλλα σύμβολα εύγενείας».

Το περίεργο είναι πώς κι αυτό το άρθρακι της «Ακρόπολης» είναι... γραμμένο στην καθαρεύουσα! Δάσκαλε που δίδασκες κτλ.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

της Έμπορικης και Βιομηχανικής Ακαδημίας κ. Ρουσόπουλος, που μας τιμάει και σήμερα με το άρθρο του απαντώντας στο περασμένο φύλλο σε κάποια παρατήρησή μας (κοίταζε «Νουμάς» αριθ. 219, σελ. 11, στήλ. 3) ύποστηρίζει πώς θα δέ μπορούσε να γράψει τη «Χημεία του Λαού» σε λαϊκότερη γλώσσα από φόβο μήπως το βιβλίό του δέ διαδοθεί και δέ διαβαστεί από τους πολλούς.

Ο κ. Ρουσόπουλος που είναι τόσο δυνατός έπιστήμονας και που τόσο σημαντικά έχει ώφελήσει το Έθνος, ιδρύοντας την Έμπορική και Βιομηχανική Ακαδημία του, το πρώτο δηλ. δυνατό ταμπούρι κατά του άποχαυνωτικού σκολακτισμού, ο κ. Ρ. λοιπόν, ο τόσο προοδευτικός και πραχτικός έπιστήμονας, στο ζήτημα αυτό φοβούμαστε πώς πέφτει δολωσιόλου δξω.

Τη «Χημεία του Λαού» την έγραψε για να εκλαϊκίσει την Έπιστήμη, για να την κάμει χτήμα του καθενός και του «μάλλον άδαη», καθώς το λέει κι ο ίδιος. Ο σκοπός του άγιος, μα δυστυχώς όχι άγια και τα μέσα που μεταχειρίστηκε.

Δέν του είπαμε νάλλάξει τους έπιστημονικούς όρους, να μς στιάσει δηλ. το ύδρογόνο νεροφωσφίστη και ενοφωσφίστη το όξυγόνο, καθώς χαριτολογώντας λέει στο γραμμα του. Του είπαμε μοναχά να γράψει τα κατοπινα φυλλάδια σε λαϊκότερη γλώσσα, —αν όχι σε καθαρή δημοτική, τουλάχιστο στη γλώσσα που γράψε το γραμμα που μας έστειλε και τυπώσαμε.

Και για να πιστέψει πώς κ' εύκολο του είναι και δικιο έχουμε, παίρνομε έναν παράγραφο από το

της, που έβαλες κ' άσπρίσανε τους τοίχους: είναι καθαρώτερα τώρα.

Ο Σταρόστας άκολούθησε το βλέμα του άφέντη δλόγουρα στην κάμαρα, μα δέν είπε λέξη.

— Μπορείς να πηγαίνης.

— Αί, φώναζε ο άφέντης, φέρε μου το τσαί, είναι καιρός για ύπνο, και ανακαρίστηκε χαλαυριώντας.

Ο δούλος πήγε πίσω από το μεσοχώρισμα που άγροικιόταν να βράζει ένα σαμοβάρι, και σε λίγο ξαναγύρισε φέρνοντας ένν ποτήρι τσαί, ένα κουτί παξιμαδάκια άγορασμένα στη χώρα, κ' ένα βάζο κρέμα. Ο άφέντης μόλις εξύγωσε το ποτήρι στα χείλια του που ακούστηκε χτύπος από πατήματα στη γειτονική κάμαρα, και μιá ψιλή φωνή ρώτησε.

— Ο Βλαδίμηρος Σέργκιεβιτς Άστακόφ είναι μέσα, και μπορεί να τον ιδεί κανείς;

Ο Άστακόφ έριξε στο δούλο του μιá ματιά ξαφνιασμένη, και του είπε γλήγορα με χαμηλή φωνή.— Πήγαινε να ιδεις ποιός τάχα μπορεί να είναι. Ο δούλος βγήκε τραβώντας πίσω του την πόρτα που αντίσάθησε κ' έμεινε άνοιχτή.

— Είπες στο Βλαδίμηρο Σέργκιεβιτς, ακούστηκε η ίδια φωνή, ότι ο γείτονας του Ίπατόφφ

του ίδιου καιρού. Ένα ζεθαμμένο πορτραίτο πουντροχτενισμένης γυναίκας, και ντυμένης φόρεμα με φαρμαπαλάδες, κρεμόταν στο μεσοχώρισμα, δίπλα σ' ένν παλιό καθρέφτη ροκκό. Κόινοτας από τις χαρμαάδες πούχε στο πάτωμα και το γουθοχαμήλωμα του ταβανιού, το μικρό σπίτι είτανε χτισμένο από τον παλαιικό καιρό. Άκατοίκητο όλοχρονίς, δέ χρειάζοταν παρά για πρόσκαιρο κατάλυμα, τον καιρό του έρχομού του άφέντη. Ο νιός που μιλάμε είτανε ο ιδιοκτήτης του χωριού Σάσσοβο. Έφτασε εκεί την περασμένη μέρα από τα μεγαλύτερα χτήματα του που είτανε μακρυά έκαστο βέροστια πάνου κάτου. Λογαριάζε να φύγη την ακόλουθη ήμερα, σάν περάσει από τα ύποστατικά του, κι άγροικήσει το κάθε τί που θα ζήταγαν οι χωριάτες, και σιαζει τους λογαριασμούς του.

— Φτάνει, είπε ζαρονικά, σηκώνοντας το κεφάλι. Είμαι άποσταμένος. Μπορείς να φύγης, είπε στο σταρόστα. Εξναέλα ταχυά το πρωί, και προφώνησε άνώρις τους χωριανούς πώς πρέπει να παρουσιαστούνε εδώ. Θέλω να τους ιδώ σ' όλάκειη συμάζωξη. Άκούς;

— Άκώ, άποκρίθηκε ο άλλος.

— Δέν έκαμες άσκημα, ξακολούθησε ο άφέν-

βιβλίο του και του τονε σερβίρουμε σε μια πρόχειρη ρωμαϊκή μετάφραση.

Ο κ. Ρ. γράφει στην σελίδα 21.

«Η θεωρία αυτή εγένετο βαθμιαία γενικώς άσπαστή, εν τῇ φυσικῇ και τῇ χημείᾳ, παρά τὴν φιλοσοφικὴν ἔνστασιν καθ' ἣν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν ὕλην ἐπ' ἀπειρον διαιρητὴν, ἀφοῦ ἄλλως ἢ φαντασία μας δὲν ἔχει ὄρια».

Ὅποιος διαβάσει αὐτὸ τὸ κομμάτι, καὶ δημοτικιστὴς νὰ μὴν εἶναι, σώνει μοναχὰ νῆναι Ρωμαῖος, εἶται πάνω κάτου θάν τὸ μεταφράσει γιὰ νὰν τὸ νιώσει.

«Αὐτὴ ἡ θεωρία εἶνε σιγὰ σιγὰ παραδεχτὴ στῇ φυσικῇ και στῇ χημείᾳ, μολοντὶ ὑπάρχει καὶ ἡ φιλοσοφικὴ ἔνστασις (ἢ δὲ θέλει ἄς τὴν πεῖ ἐναντίωσιν ἢ ἀντιλογία, ἢ μ' ἄλλους χίλιους δυὸ τρόπους) πὸς μπορούμε νὰ φανταστοῦμε τὴν ὕλην ἀτέλειωτα διαιρούμενη, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἡ φαντασία μας δὲν ἔχει ὄρια».

Ἡ γλῶσσα αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ καθάρια δημοτικὴ πού τόσο τὴ φοβᾶται ὁ κ. Ρουσόπουλος· εἶναι γλῶσσα ἀθροπινῆ, ἀπλή, καὶ δὲν πρέπει νὰν τὴ φοβᾶται κείνος πού θέλει νὰ ἀπλουστεύει τὴν Ἐπιστήμη καὶ νὰν τὴ χαρίσει στοὺς πολλούς.

Βέβαια γιὰ νὰ γράφει κανεὶς ἐπιστημονικὸ βιβλίο στῇ γλῶσσα τῆς κ. Ἀλεξάντρας Παπαμύσκου χρειάζεται παληκαριὰ καὶ τέτλια παληκαριὰ μοναχὰ δυὸ τρεῖς ἴσαμα τώρα τὴ δείξανε. Μὰ, βλέπετε, αὐτοὶ ἔτ'υχε νὰ λέγονται Πάλλης, Φωτιάδης, Μαρκετίτης καὶ Ἀβάζος.

ΑΘΗΝΑ·Γ·ΚΗ ΖΩΗ

Ο ΦΑΡΔΟΥΛΗΣ (*)

Εἶδα κ· ἐγὼ προχθὲς τὸ οἰκτρὸν θέαμα. Ἐπαύ-

σημείωσιν τοῦ «Νουμά». Τὸ χρονογράφημα αὐτὸ τοῦ Σταθόπουλου δημοσιεύτηκε στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς περασμένης Τρίτης καὶ τὸ ξανατυπώσαμε καὶ μετὰ σήμερον γιὰ τὴν ἡμετέραν ἐφημερίδα. Ὁ Σταθόπουλος μὲ τίς δυνατὰς γραμμὰς του δίνει τὸν ἀληθινότερον χαραχτηρισμὸν στὴν καινούρια αὐτὴ δημοκοπικὴ πληγὴ πού ἀναστάτωσε τοὺς Περαιώτες ἐργάτες μὲ τίς παπαδέρες του καὶ τὴν Ἀθῆνα μὲ τίς κωμικώτατες διαδῆλωσές του. Ὅσοι ἀηδίασαν βλέποντας τίς διαδῆλωσες τοῦ Φαρδούλη καὶ ἀκούγοντας τὰ ρητορικὰ ἀερολογήματα τοῦ Γιολιάτση καὶ τοῦ Γιάνναρου, θὰ νιώσουν κάπιο ξαλάφρωμα διαβάζοντας τὸ χρονογράφημα τοῦ Σταθόπουλου.

Θέλει νὰ τοῦ κάμη ἐπίσκεψιν, κ· ἄς μὴν ἀνησυχῆσει καθόλου, καὶ πὸς ἓνας ἄλλος γείτονας φερμένος μαζί μου, ὁ Μποντριακόφ, θέλει τὸ ἴδιο νὰ τὸν ἰδεῖ προσφέροντας τὸν τὰ βαθεῖά του σεβάσματα.»

Ὁ Ἀστακόφ ἔκαμε ἓνα κίνημα πεισμαμένο. Σύγκαϊρα, σὰν ὁ δούλος μπῆκε στὴν κάμαρα τοῦ εἶπε νὰ μπᾶσιν τοὺς ἐπισκέφτες, καὶ σκώθηκε νὰ πᾶν γιὰ συναπάντησή τους. Ἡ πόρτα ἔνοιξε καὶ οἱ δυὸ γειτόνοι προβάλανε. Ὁ ἓνας κοντὸς παχουλὸς γέρος, μὲ στρογγυλὸ κεφάλι καὶ γυαλιστερά μᾶτια, πῆγαινε μπροστά· ὁ δεύτερος, ἄθροπος καμιά τρανταριὰ χρονῶνε, ψηλὸς κ· ἄχαμνός, ἠλιοκαμμένος, μὲ μαῦρα ἀξάγκλιστα μαλλιά, τὸν ἀκούθησε κουνιώντας τὰ χέρια του. Ὁ γέρος φόραε ρεντικώτα σταχτιά καθάρια, μὲ κουμπιὰ σεντεφένια, πανταλόνι σκωτσέζικο, καὶ γκέτες στὴν ποδεμὴ του. Ἐνα μαντήλι κόκκινον μισοσκέπαζε τ' ἄσπρο καὶ καθρὸ κολλάρου τοῦ πουκαμισιοῦ του, περιτρήγυρα στὸ λαιμό. Ἐκανε μιά εὐχάριστη ἐντύπωση. Ὁ σύντροφός του δὲν εἶχε πολὺ καλὸ παρουσιαστικόν. Φόραε ἓνα μαῦρο παλιόσκουτο, κουμπωμένο ὡς μὲ τὸ σαγόνι, κ' ἓνα χοντρὸ πανταλόνι χειμωνιάτικο μὲ τ' ὄμοιο χρῶμα. Δὲν ξανοίγε ἀσπρόρουχο οὔτε στὸ λαιμό οὔτε στὰ μανίκια του. Ὁ γέρος ζύγωσε πρώτος τὸν Ἀστα-

νω σε μιά καρέκλα ἐφέρετο ὡς ξῆναν τὸ λεγόμενον εἶδωλον τῶν ἐργατῶν, ὁ Ἀνάργυρος Φαρδούλης, κίτρινος, ζαλισμένος, φλομμωμένος κυριολεκτικῶς. Τὸν ἐλυπήθηκα καὶ εἶπα :

— Βρὲ πὸν καχομοίρη τὸν Ἀνάργυρο πὸς τὸν κατάντησαν !...

Μερικοὶ θέλουν νὰ εἰποῦν ὅτι ὁ Ἀνάργυρος εἶναι πονηρὸς ἄθροπος, ἐκμεταλλεῦόμενος τὴν ἀμάθεια καὶ εὐπιστία τῶν ἐργατῶν. Αὐτὸ εἶναι συκοφαντία μεγάλη ὅσον καὶ ἐκείνη μερικῶν ἄλλων πού κάνουν πὸς τὸν θαυμάζουν ὡς μεγαλοφυῆαν. Τὸν Φαρδούλην τὸν γνωρίζω πολὺ καλὰ ἐγὼ. Ὁ Ἀνάργυρος εἶταν μαθητὴς στὸ Γυμνάσιον τοῦ Πειραιῶς. Κουτσάστραβὰ ἐπῆρε τὸ ἀπολυτήριόν του. Ἐπῆγε στὸ Πανεπιστήμιον, ἐχώθη σ' ἓνα φροντιστήριον καὶ ἐπῆρε κ' ἓνα δίπλωμα.

Ἐπειτα διωρίσθη ἀπὸ τὴν λιμενικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Πειραιῶς. Αὐτὴ ἡ διαχείριση τῶν λιμενικῶν τοῦ Πειραιῶς εἶναι ἓνας μικρὸς Παναμᾶς, τοῦ ὅποιου τὰ ἄπλυτα δὲν θὰ βγοῦνε ποτὲ στὸ παζάρι. Νὰ σὰς πῶ ξάστερα τὸ γιὰτί. Γιατί τὸ λιμενικὸ ταμεῖον τὸ βυζαίνου καὶ τὰ δυὸ μεγάλα κόμματα τοῦ Πειραιῶς. Τώρα εἶναι διωρισμένοι σ' αὐτὸ ὅλοι οἱ ἀργόμενοι τοῦ ρετσινικοῦ κόμματος. Τὸ ξέρουν αὐτὸ οἱ μουτσοπουλικοὶ, ἀλλὰ δὲν τοὺς συμφέρει νὰ κάμουν θόρυβο. Γιατί ὅταν θὰ ἔλθῃ στὰ πράγματα ὁ κ. Μουτσοπούλος θὰ ἐβγουν οἱ ρετσινικοὶ καὶ θὰ ἔμπουν οἱ μουτσοπουλικοὶ εἰς τὸ ξεκοκκάλισμα αὐτοῦ τοῦ ταμεῖου.

Σ' αὐτὸ δὲ φταίει κανένας ἄλλος. Φταίει ὁ Θεοτόκης καὶ ὁ Ράλλης, ὅπως στὸ παρελθὸν ἔφταιγαν ὁ Τρικουπὴς καὶ ὁ Δεληγιάννης. Τίμιον ὅλοι βέβαια, ἀφοῦ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔφαγε πεντάρια ἀπὸ τὸ λιμενικὸ ταμεῖον. Ὅπως τίμιον ἦσαν καὶ ὁ Θεοδωρῆκης Ρετσίνας καὶ ὁ Τρύφων Μουτσοπούλος. Ἀλλὰ τίμιον ἦσαν καὶ ἐκεῖνοι πού ἔτρωγαν τὰ λεπτὰ τοῦ ταμεῖου. Δὲν τὰ κλέβουν. Τοὺς τὰ δίνουν. Ποιὸς λοιπὸν εἶναι ὁ κλέφτης ; Ὁ Σάχης τῆς Περσίας !...

*

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἄμαρτωλὸ ταμεῖον ἐμισθοδοτεῖτο ὁ ἀγαθώτατος Φαρδούλης γιὰ νὰ...μὴ δουλεύῃ ! Ἀργία δὲ μήτηρ πάσης κακίας. Καὶ ὁ Φαρδούλης μὲ τὸ λίγο μυαλὸ γυρίζων ἔβγαλε τοὺς καφφενέδες καὶ στὰ σαλόνια τῶν πολιτικῶν, ἔπαθε ὅ,τι ὁ Λεμονῆς, ὁ Μελαχροινός, ὁ μακαρίτης ὁ Σουμαρίπας καὶ ὁ νέος τοιοῦτος κομήτης τῶν ἀθηναϊκῶν πεζοδρομίων, ὁ Πρα-πράς ! Κεραιδιά ! Τοῦ ἑκαρῶθη

ἐπισκέφτες νὰ καθίσουν, καὶ πῆραν τὴ θέση τους. — Εἶμαι εὐχάριστος, πολὺ εὐχάριστος πού σὰς βλέπω τελοσπαντῶ τὸν ἴδιον, ξαναεἶπε ὁ γέρος, ἀνοίγοντας τὰ χέρια του, τὴν ἴδια στιγμή πού ὁ ἄλλος τήραζε τὸ ταβάνι μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Καὶ μόλο πού καθόσαστε σε μιά ἐπαρχία πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὰ ἡσυχὰ μας λημέρια, σὰς λογαριάζουμε ἓναν ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας χτηματίες κ· ἀφεντάδες μας.

— Μὲ κολακεῖτε πολὺ, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀστακόφ. — Ἄ σὰς κολακεῖτε ἢ ὄχι, μὰ ὡστόσο ἔτσι εἶναι. Χρέος σας εἶναι νὰ μᾶς συμπαθήτε, Βλαδίμηρε Σέργκεβιτς. Ἐδῶ εἴμαστε ἄθροποι σωστοὶ καὶ ἴσοι. Ζοῦμε ἀπλᾶ. Ὅ,τι σκεφτόμαστε τὸ λέμε χωρὶς ἀγανίτες. Τὸ ἴδιο καὶ τίς γιορτάδες μας κάνουμε τίς βλιτίες μας μὲ ρεντικώτα, σὰς ὀνομάζουμε. Ἐγὶνε βλέπετε συνήθιον στὸν τόπον μας. Καὶ γιὰ τοῦτο στίς γειτονικὰς ἐπαρχίας μᾶς λένε ρεντικοτάκηδες καὶ μᾶς κατηγοροῦνε. Μὰ μεῖς δὲν προσέχουμε στὰ τέτοια. Πέστε καὶ σεῖς ὁ ἴδιος γιὰ ὄνομα Θεοῦ : Νὰ ζῆ κανένας στὴν ἐξοχὴ καὶ νὰ κἀν τσιριμόνιες !

— Βέβαια. Τί ἄλλο μπορεῖ νὰ κἀν κανένας στὴν ἐξοχὴ παρά τρόπους ἀπλοῦς ; εἶπε ὁ Ἀστακόφ. Κι' ὡστόσο, ξακουλοῦθησε ὁ γέρος, στὴν ἐπαρ-

ἡ ἴδια νὰ γίνῃ κομματάρης, πρωθυπουργός ! Ἐτσι ἄρχισε τὸ κωμικοτραγικὸ στάδιον τοῦ ὁ Φαρδούλης.

Δὲν τὸν ἐβγαλαν λοιπὸν οἱ ἐργάται. Τὸν ἐβγαλαν — ἄκουσον ! ἄκουσον ! — οἱ βιομήχανοι ! Ὁ πρώτος διορίσας αὐτὸν εἶναι ὁ πρῦτανος τῶν βιομηχανῶν. Ὁ κ. Ρετσίνας ! Ἄς τὸν πάρῃ τώρα νὰ τὸν τρέψῃ εἰς τὰ ἀπὸ τὸ ἔκακον αὐτὸ κρῖνον κινδυνεύοντα πεντέξη ἐργοστάσιά του !...

Ὁ Φαρδούλης εἶναι κατὰρα Θεοῦ πού τιμωρεῖ ἐκείνους σπου τὸν ἐδημιούργησαν.

Εἶπα. Ὁ Φαρδούλης εἶναι ὁ Πρα-πράς τοῦ Πειραιῶς. Φαίνεται ἄλλως τε ἀπὸ τὰ λόγια του καὶ τὰ ἔργα του. Ὁ Κοιτσιώτης μεταξὺ ἄλλων ἔργων, παίζει μὲ τὸν ξύλινον Φασουλῆ του καὶ τὸν Ἀγαθόπουλον τὸν Ἐπιοχωρίτη. Εἰς τὴν κωμῶδιαν αὐτὴν ὁ Φασουλῆς ἔλθων στὴν Ἀθῆνα γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ στὸ στρατὸ προοιβάξεται εἰς ὑποδεκανέα. Ὁ ὑποδεκανέας Φασουλῆς φορεῖ τὸ σερῆτι καὶ βγαίνει περιπάτο στὴν πλατεῖα, ὅπου βλέπει ἓνα στρατιώτη ὁ ὁποῖος δὲν τὸν χαιρετᾶει.

— Ἐλα ἰδῶ, στρατιώτη. Γιατί δὲ μ' ἔχαιρέτησες ;

— Δὲ σε εἶδα, κύριε ὑποδεκανέα !

— Σὲ τιμωρῶ μὲ δέμηνη φυλάκιση ! Νὰ μάθῃς νὰ βλέπῃς κοτζάμ-γαλόνια, παλιάνθρωπε !

Ζωηροτέρα εἰκὼν τοῦ Φαρδούλη ἀπὸ αὐτὴν δὲν μπορούσε νὰ γίνῃ. Ὁ μικροκέφαλος Ἀνάργυρος μόλις ἔγινε πρόεδρος τῶν λεθτοποιῶν ἄρχισε :

— Ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν !...

Ἐργῶν ὅπως καὶ ὁ Φασουλῆς τοῦ Κοιτσιώτη. Καὶ πιστεύων ὅπως καὶ ἐκεῖνος εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ βαθμοῦ του.

Γιατί ὁ Φαρδούλης πιστεύει εἰς ὅ,τι λέγει καὶ περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἐργάτας θαυμάζει τὸν Φαρδούλην αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Φαρδούλης. Πιστεύει ἄκόμα καὶ ὅτι θὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν ὅταν λέγει ὅτι θὰ θυσιασθῇ. Τόσον τὸ πιστεύει ὡστε καὶ κινεῖται ὅταν τὸ λέει καὶ τοῦ ἔρχονται τὰ δάκρυα στὰ μᾶτια γιὰτί θὰ χάσῃ τέτοια νεῖστα !...

Αὐτὸς ὁ ἄθροπος ἀπειλεῖ νὰ καταλάβῃ τώρα καὶ τὴν Δημαρχίαν τοῦ Πειραιῶς. Ὁ ψευτοεργάτης τῆς λιμενικῆς διὰ τῶν ἀληθινῶν ἐργατῶν διὰ τοὺς ὅποιους δὲν ἐφρόντισε ποτὲ τὸ κράτος καὶ οἱ ὅποιοι ὡς ὁ πνιγμένος ἐπιάστηκαν ἀπὸ τὰ μαλλιά των.

Γιὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ τιμωρία αὐτοῦ τοῦ Κράτους πρέπει νὰ βγῇ καὶ δῆμαρχος στὸν Πειραιᾶ ὁ Φαρδούλης. Ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως κηρύτσομαι καὶ ἐγὼ ταπεινότητος θεράπων του. Ἀξίζει ὅποιον δῆποτε θυσία ἓνας τέτοιος ἐξουτελισμὸς τῶν δημοσίων ἀξιομάτων !... ΤΙΜ. ΣΤΑΘ.

ἐπισκέφτες νὰ καθίσουν, καὶ πῆραν τὴ θέση τους.

— Εἶμαι εὐχάριστος, πολὺ εὐχάριστος πού σὰς βλέπω τελοσπαντῶ τὸν ἴδιον, ξαναεἶπε ὁ γέρος, ἀνοίγοντας τὰ χέρια του, τὴν ἴδια στιγμή πού ὁ ἄλλος τήραζε τὸ ταβάνι μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Καὶ μόλο πού καθόσαστε σε μιά ἐπαρχία πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὰ ἡσυχὰ μας λημέρια, σὰς λογαριάζουμε ἓναν ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας χτηματίες κ· ἀφεντάδες μας.

— Μὲ κολακεῖτε πολὺ, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀστακόφ.

— Ἄ σὰς κολακεῖτε ἢ ὄχι, μὰ ὡστόσο ἔτσι εἶναι. Χρέος σας εἶναι νὰ μᾶς συμπαθήτε, Βλαδίμηρε Σέργκεβιτς. Ἐδῶ εἴμαστε ἄθροποι σωστοὶ καὶ ἴσοι. Ζοῦμε ἀπλᾶ. Ὅ,τι σκεφτόμαστε τὸ λέμε χωρὶς ἀγανίτες. Τὸ ἴδιο καὶ τίς γιορτάδες μας κάνουμε τίς βλιτίες μας μὲ ρεντικώτα, σὰς ὀνομάζουμε. Ἐγὶνε βλέπετε συνήθιον στὸν τόπον μας. Καὶ γιὰ τοῦτο στίς γειτονικὰς ἐπαρχίας μᾶς λένε ρεντικοτάκηδες καὶ μᾶς κατηγοροῦνε. Μὰ μεῖς δὲν προσέχουμε στὰ τέτοια. Πέστε καὶ σεῖς ὁ ἴδιος γιὰ ὄνομα Θεοῦ : Νὰ ζῆ κανένας στὴν ἐξοχὴ καὶ νὰ κἀν τσιριμόνιες !

— Βέβαια. Τί ἄλλο μπορεῖ νὰ κἀν κανένας στὴν ἐξοχὴ παρά τρόπους ἀπλοῦς ; εἶπε ὁ Ἀστακόφ.

Κι' ὡστόσο, ξακουλοῦθησε ὁ γέρος, στὴν ἐπαρ-